

TÁRSASÁGI HÍREK

Tisztújító közgyűlés

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1959. szeptember 14-én, az Akadémia felolvasó üléstermében tisztújító közgyűlést tartott. A közgyűlésen mintegy 120-an jelentek meg.

Barta János elnök megnyitójában röviden visszaemlékezett a legutóbbi, 1954 decemberében megtartott tisztújító közgyűlés óta eltelt időre. „A két közgyűlés között eltelt időszak — mondotta Barta János — Társaságunk életének válságos periódusát jelentette. ... Az 1954-es tisztújításon megválasztott vezetőség jóformán egy esztendeig sem tudta megőrizni kezdetben oly örvendős akcióképességét.” Vázlatosan ismertette a végrehajtott feladatokat, majd így folytatta: „Most azonban, amikor végre újból összegyűlhettünk, hogy a rég elejtett fonalat újból felvegyük, rövid visszapillantásunknak mégsem a mi külön, társasági válságunk kell hogy álljon az előtérben. Hiszen, ha az elmúlt három év történelmi megrázkódtatásaira gondolunk, ezek mellett a mi belső problémánk eltöprelnék. Hazánknak az ellenforradalom rémével kellett megküzdenie. Társaságunkat tényszerűen vád nem érheti: nem fejtett ki ellenforradalmi tevékenységet, nem szerepelt az ellenforradalom előkészítői közt sem”.

Rámutatott, hogy az ellenforradalom nyomán fellépett eszmei zavar azonban mélyen és aggasztóan érintette Társaságunkat, lapunkon, az Irodalomtörténeten keresztül. Hangsúlyozta, hogy ennek egyes számain mérhetőek le elsősorban az ideológiai botlások. Az egyes cikkek tartalmában, a kritikái rovatban és magában a szerkesztésben is eltelvényedések mutatkoztak.

Ezt követően beszélt a Társaságnak az utóbbi években bekövetkezett megváltozott jellegéről. Az újjáalakuláskor még a Társaság volt az egyetlen szerv az országban, amely a magyar irodalomtörténet kutatásának, szervezésének, népszerűsítésének irányítója volt. Az azóta eltelt időszakban megalakult az Akadémia Irodalomtörténeti Intézete, amely átvette tudományterületünk kutatásának, szervezésének irányítását. A nép-

szerűsítő munkát pedig a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat látja el. „Tudtuk azonban — folytatta Barta János —, hogy vannak még gazdátlan területek, ahol ránk hivatás vár: az egyetemekhez, Intézethez nem kötött irodalomtörténészek összefogása, bekapcsolódás a tanári továbbképzésbe, általában tudományunk újabb eredményeinek szélesebb körbe való kivitele, friss monográfiák kisebb körben való megvitatása.”

Tájékoztatta a közgyűlést Barta János elnök a költségvetési keretek megcsappanásáról is, majd rátért a szervezeti felépítés nehézségére. „Az az elgondolás — mondotta —, hogy a Társaság munkáját vidéken lakó elnök is elirányíthatja, nem volt rossz az első, nyugalmasabb és egyenletesebb esztendőben; azonban feltétlenül hiányokat okozott, míhelyt a vezetőség munkája csökkent, az utóbbi esztendőben pedig, amikor újjászervezésünk érdekében gyakori tárgyalásokra és gyors intézkedésekre volt szükség, gyakorlatilag csődöt mondott.” Röviden vázolta a szervezeti átalakítás főbb szempontjait, majd reményét fejezte ki, hogy a Társaság összeült tisztújító közgyűlésének munkája elősegíti mind az elméleti, mind a szervezeti kibontakozást.

Végül megemlékezett az elmúlt időszak halottairól:

„A gyászoló megemlékezés első szava Révai József elvtársnak szóljon; elhunyt nemcsak a magyar társadalmi és politikai életnek nagy vesztesége, hanem irodalomtudományunknak is, amely az ő Kölcsey, József Attila, Petőfi tanulmányaiból, a népi írókról szóló fejtegetéseiből pótolhatatlan irányeshmékét kapott. Marxista irodalomtudományunk első évtizede fölött elmúlhatatlanul ott lebeg Révai elvtárs példaképe; igyekeznünk kell, hogy az ő ideológiai tisztánlátása és határozottsága mindvégig Társaságunk működésének normája legyen.

Még friss a gyász, amelyet Bölöni György elhunytán érzünk. Mint Ády Endre harcos-társa és monográfusa írta be nevét az irodalomtörténetbe; úgy érezzük: szegényeb-

bek volnánk az ő értékes adatai és szempontjai nélkül.

Társaságunk halottja gyanánt emlékezünk meg *Zoványi Jenő*ről. Kiváló szakemberre volt látszólag egy szűk szakterületnek, ezt azonban mindvégig harcos politikai tartalommal tudta megtölteni. Emiatt üldöztetésben volt része, alig kapott elismerést, Halála után hajtsuk meg előtte a kegyelet és tisztelet lobogóját.”

A közgyűlés egyperces néma felállással adózott a halottak emlékének.

Barta János felkérte *Weber Antal*t, a Társaság tudományos titkárát, hogy számoljon be a Társaság elmúlt időszakbeli munkájáról és pénzügyi gazdálkodásáról.

Weber Antal tudományos titkár elmondotta, hogy a Társaság munkája az ellenforradalmi eseményeket követően oly mértékben formálissá vált, hogy esetleges közgyűlés megtartásának gondolata éveken keresztül komoly formában fel sem merült. A konszolidációval, az eszmei tisztulással, a kultúra területén végbement regenerálódással együtt a Társaság tevékenységének kérdése is napirendre került. A Társaság helyzetével 1958 tavaszán a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Bizottsága foglalkozott, és elvi, valamint személyi jellegű határozatokat is hozott, amelyek kimondották egyrészt, hogy a Társaság munkáját fel kell eleveníteni, vagyis a Társaság erőit a marxista irodalomtudomány szolgálatába kell állítani, másrészt határozatot hozott abban a kérdésben, hogy a régi vezetőséget a közgyűlésig ideiglenesen új vezetőség váltsa fel.

Ismertette az ideiglenes vezetőség által végzett munkát. Beszámolt a Társaság győri és egri vándorgyűléséről, a magyar szakos tanárok továbbképzésére irányuló vidéki előadótakról, az Irodalomtörténeti Intézettel és a TIT-tel közösen tartott előadásokról, vitákról, az évfordulók, emlékezések, koszorúzások alkalmából tartott ünnepségekről.

Tájékoztatást adott a Társaság 1958. és 1959. évi pénzgazdálkodásáról, majd rátért a *Társaság általános célkitűzéseinek* felsorolására, amelyek a következők:

a) Az egyetemen, illetőleg az MTA Irodalomtörténeti Intézetében folyó tudományos viták eredményeinek szélesebb szakmai körök, elsősorban középiskolai tanárok előtt való ismertetése, illetőleg megvitatása.

b) Kiadványok megjelenítése aktuális szakmai és politikai szempontból egyaránt fontos kérdésekről, vitákról, tudományos eredményekről; a Magyar Klasszikusok sorozat kiadása.

c) Társaságunknak be kell kapcsolódnia kritikai gárdájával az élő irodalmi életbe, s ilyen irányba kell aktivizálni a fiatal szakembereket.

d) Tájékoztatások az irodalomtörténet-írás fejlődéséről, a középponti jelentőségű irodalmi problémák megítélésének legújabb állapotáról, elsősorban a vidéki irodalomtörténészek és középiskolai tanárok számára, előadások, illetőleg anketók formájában. Ez a feladat különösen fontos, mert az irodalomtudomány mai állása és az iskolákban folyó irodalomtanítás között jelentős különbségek vannak. A vidéki tanárok nagy része elmaradt a szakmai és ideológiai fejlődés kívánatos színvonalától.

e) Vándorgyűlések rendezése minél több szakember részvételével vidéki városokban. A gazdag programmal megrendezett vándorgyűlések nemcsak szakmai és ideológiai, hanem erkölcsi hatásuk révén is hasznosak: aktivizálják az elszigetelten dolgozó vidéki irodalomtörténészeket, tanárokat.

f) Káderfelmérést kell végrehajtani, s ennek alapján új, fiatal szakemberek, pedagógusok bevonását biztosítani a Társaság munkájába; célirányos a Társaság aktív vidéki bázisainak megteremtése.”

A konkrét feladatok: a vándorgyűlések, előadótak, felolvasó ülések, viták, megemlékezések tervének ismertetése után rátért a Társaság lapjának, az *Irodalomtörténetnek* problémáira. „Az Irodalomtörténet — mondtotta *Weber Antal* — a Társaság munkájának leghatékonyabb eszköze. Jelenlegi helyzetében azonban az a veszély fenyegeti, hogy a Társaság feladataitól elvonatkoztatott szakközlönyvé válik. A hosszú — hat hónapos — nyomdai átfutási idő miatt az elvi, értékelő tanulmányok és a lap kritikai anyaga az elavulás rémével küzdenek. A cikkek lassú, néha másfél évig húzódó megjelenése, valamint a csekély honoráriumok miatt munkatársaink aktuális írásaikkal inkább más lapok (Kortárs, Élet és Irodalom, Nagyvilág, napilapok) felé orientálódnak, s ezért az Irodalomtörténetben elburjánzik a filológiai aprómunka, az adatközlés. — Fenti problémák feltárása után illetékes felsőbb szervek — javaslatunkra — úgy határoztak, hogy lapunkat alakítsuk át kéthónaponként megjelenő folyóirattá. Az ilyen formán átalakított lapban elsősorban tanulmányokat és kritikákat közölnénk, az adat- és anyagközlést csak szűkebb keretekben.”

(Intézkedéseink eredményeként elmondhatjuk: már e szám is ennek a szerkesztési elvnek megfelelően, az évenként hatszori megjelenés figyelembevételével készült. Pénzügyi kérdésekben most folynak tárgyalásaink. A szerk.)

Weber Antal tudományos titkár ezután rátért a Társaság pénzügyi helyzetének ismertetésére. Hangoztatta, hogy a kitűzött konkrét feladatok és egyéb munkák maradéktalan végrehajtásához az eddiginél nagyobb

mérvő anyagi támogatásra van szükségünk. Az elmúlt évek tapasztalata azt bizonyítja, hogy az eddigi támogatás a Társaság leg-szükségesebb kiadásaira elegendő. Elmondta, hogy költségvetésünk felemelése érdekében tárgyalásokat kezdtünk felettes szervünkkel.

A jelölő bizottság az alábbi személyeket javasolta a Társaság választmányába:

Barta János, Bán Imre, Benedek Marcell, Bóka László, Eckhardt Sándor, Esze Tamás, Földessy Gyula, Gyergyai Albert, Hatvány Lajos, Horváth Károly, Horváth Márton, Illés Endre, Juhász Géza, Kanizsai Nagy Antal, Kardos László, Kardos Pál, Keresztúry Dezső, Király István, Klaniczay Tibor, Koczkás Sándor, Kotta Ferenc, Koltay-Kastner Jenő, Komlós Aladár, Lengyel Dénes, Makay Gusztáv, Margócsi József, Megyer Szabolcs, Némedi Lajos, Ortutay Gyula, Pais Dezső, Pándi Pál, Sötér István, Szabolcsi Miklós, Szauder József, Tolnai Gábor, Tóth Dezső, Trencsényi-Waldapfel-Imre, Turóczy Trostler József, Waldapfel József, Weber Antal.

Weber Antal szünet után bejelentette, hogy a szavazás megtörtént, a bizottság már megkezdte a szavazatok összeszámlálását. Felkérte Tóth Dezsőt, az irodalomtudomány kandidátusát, hogy a közgyűlés napirendjében szereplő referátumát »Irodalomtudományunk néhány kérdéséről« címme l tartsa meg.

Tóth Dezső referátumában röviden említést tett az utóbbi években megjelent, összefoglaló irodalomtörténeti munkákról, hézagpótló tudományos monográfiákról. Beszélt az irodalomtudományban is meglevő téves és káros ideológiai áramlatok hatásairól, s ennek során elsősorban a revizionizmus elleni harc szükségességéről. Hangoztatta, hogy a revizionizmus az irodalomelmélet terén a lenini visszatükröződési elmélet háttérbeszorításaként jelentkezett. Az irodalomtudományban megnyilvánuló revizionizmust elemezve konkrét példákat sorakoztatott fel. Jókai művének túlzott előtérbeállításával kapcsolatban elmondta, hogy emögött az illuzionisztikus, romantikus nemzet szemlélet húzódott meg. Téves fel fogás irányította azokat a kísérleteket is, amelyek Petőfi és Jókai szakítását politikai háttér nélkül csak személyi ellentétekkel magyarázták. Foglalkozott a szabadságharc és a Bach-korszak értékelésének torzulásaival, majd részletesen elemezte a Kemény Szigmond körül kialakult vitát.

A két világháború közötti irodalom értékelésénél főleg azt hangoztatta, hogy több esetben, így elsősorban a Babitsról és Kosztolányiról megjelent tanulmányokban kísérlet történt a forradalmi és megalkuvó álláspontok közötti határvonal elmosására.

Kiemelte Tóth Dezső, hogy káros volna a téves ideológiai vágányra siklott tanul-

mányok szerzőit azonosítani műveik eszmei áramlatával, hiszen sok esetben a szerzők végül maguk is belátták álláspontjuk helytelenségét. (Tóth Dezső közgyűlési referátumának főbb, elvi megállapításait az e számban megjelent tanulmánya tartalmazza.)

A szavazatszedő bizottság bejelentette, hogy 105 szavazat érkezett be és a jelölő listán szereplő tagtársak mindegyike megkapta az abszolút többséget.

Weber Antal megállapította, hogy a megválasztott választmány névsora azonos a jelölő bizottság által beterjesztett javaslat tal. Bejelentette, hogy a választmány saját kebeléből választja a Társaság tisztikarát. Végül azon reményének adott kifejezést, hogy a tisztújító közgyűléssel valóban új szakasz kezdődik a Társaság életében.

Választmányi ülés

A Társaság választmánya a közgyűlést követően ülést tartott és kijelölte a Társaság tisztikarát:

Elnök: Földessy Gyula

Főtktár: Pándi Pál

Tudományos titkár: Weber Antal

Vezetőségi tagok:

Barta János

Király István

Bán Imre

Klaniczay Tibor

Bóka László

Koczkás Sándor

Juhász Géza

Lengyel Dénes

Kardos László

Szabolcsi Miklós

Tóth Dezső.

Országos Kazinczy-ünnepség

Kazinczy Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából 1959. október 27-én a Magyar Tudományos Akadémia, a Művelődésügyi Minisztérium, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság, a Magyar Írók Szövetsége és az MTA Irodalomtörténeti Intézete emlékünnepséget rendezett Széphalmon, a Kazinczy-kertben. Az ünnepi megemlékezést Fodor József Kossuth-díjas költő mondotta. A megemlékezést követő művészeti műsorban Balogh Ermete és Téby Katalin, a Miskolci Nemzeti Színház művészei léptek fel. Az emlékünnepség befejezéseként a rendező szervek koszorúkat helyeztek el Kazinczy Ferenc sírján. A Magyar Tudományos Akadémia nevében Trencsényi-Waldapfel Imre akadémikus, a Művelődésügyi Minisztérium részéről Szalai Sándor, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nevében Barta János egyetemi tanár és Weber Antal kandidátus, a Magyar Írók Szövetsége részéről Szabó Pál Kossuth-díjas író és Fodor József Kossuth-díjas költő, az MTA Irodalomtörténeti Intézete nevében Kiss József tudományos kutató, valamint a Borsod Megyei és Városi Hazafias Néprfront és a Miskolci Tudományos Ismeretterjesztő Társulat képviselői helyezték el koszorúikat kegyeletük jeléül.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság a széphalmi ünnepséget követően 1959. október 28-án és 29-én *Kazinczy Ferenc emlékére vándorgyűlést rendezett Sárospatakon*. A sárospataki gimnázium auditoriuma csaknem zsúfolásig megtelt a Budapestről, Miskolcraól, Debrecenből, Szegedről, Pécsről, Egerből, Nyíregyházáról, Sátoraljaújhelyről és természetesen Sárospatakról érkezett hallgatókkal és vitázókkal.

Az első nap délelőttjén *Szaunder József* előadására került sor, *Kazinczy útja a jakobinizmusig* címmel. — Az előadás *Kazinczy* művészeti és politikai nézeteinek fejlődését illusztrálta. Az író a felvilágosodás eszméit első sorban irodalmi munkásságában fejezte ki, később azonban a magyar társadalmi problémák felismerése, és a magyar jakobinizmus mozgalom vezetőivel létesülő személyes kapcsolatai révén nézetei egyre erőteljesebben politikai jellegűvé válnak. Mindez természetesen bonyolult folyamat. *Szaunder József* előadása ennek a fejlődésnek főbb állomásait jelölte ki, új kutatások alapján.

Szaunder József előadását *Ruzsiczky Éva* igen érdekes korreferátuma követte, *Kazinczy* munkásságának nyelvészeti vonatkozásairól.

Délután került sor a nagy érdeklődéssel várt *Babits-vitára*. A vitában csaknem valamennyi érdekelt *Babits*-kutató részt vett, így: *Bóka László*, *Kardos Pál*, *Pándi Pál*, *Szabolcsi Miklós*, *Ungvári Tamás*, *Nagy Miklós*, *Mihályi Gábor*, *Kabdebő Lóránt*.

Szabolcsi Miklós bevezetőjében hangoztatta, hogy korántsem célunk a *Babits* életmű irodalomtörténeti helyének megállapítása, de célunk, hogy a vitával közelebb kerüljünk a megoldáshoz. A továbbiakban ismertette a *Babits*-kérdésben az utóbbi időben elhangzott fontosabb állásfoglalásokat, az eltérő vagy szembenálló nézeteket.

A vitában felszólalók mindegyike állást foglalt *Babits* költészetének vulgarizáló egyszerűsítése ellen. A sokat emlegetett öncélúság, a l'art pour l'art dekadens irányba toló működését. Az egyik felszólaló *Babits*nak a Nyugat-mozgalomban betöltött szerepe megvizsgálását tartotta szükségesnek. *Bóka László* többek között kifejtette, hogy *Babits* helyének marxista kijelöléséhez szükséges életművének a jelen felé mutató irodalom reprezentánsaihoz: *Ady*hoz, *József Attila*hoz, *Thomas Mann*hoz való mérce. A vita sarkpontja *Keresztúry Dezső*nek a *Klasszikusok* sorozatban megjelent esszéje volt. *Keresztúry* nagyigényű tanulmánya azt igyekszik bizonyítani, hogy *Babits* világszemléletének egyértelmű elemzését lehetetlen megkísérlni a költő „*proteuszi*” alkata és „*alakváltó sokszínűsége*” miatt.

Pándi Pál felszólalásaiban *Babits* költészetének osztálytartalmát fejtegette s polemizált azokkal a nézetekkel, amelyek ezt a költői életművet a kor történelmi meghatározottságaitól függetlenül, megszépítve értékelik.

Október 29-én délelőtt került sor az *első irodalom problémáival foglalkozó ankétára*. Eredményességét az egészséges, jóirányú vitaszellemlen kívül az is növelte, hogy az újjáalakult Írószövetség képviselői is részt vettek a vitában.

Dobozy Imre, az Írószövetség főtitkára bevezetőjében érintette az irodalom jelenlegi helyzetének néhány kérdését. Rámutatott, hogy főleg a drámai és filmalkotásokban történt előrelépés, s ennek oka az 1956-os ellenforradalom „*élő*” drámájának élményanyagában kereshető. Szólt az írói munka támogatásáról, az alkotás kedvező légköréről, a nyílt viták lehetőségeiről. Hangoztatta, hogy nem kell idegenkedni az új irányzatoktól és stílustörekvésektől. A valóság megközelítésének egyik útja a tudatos hozzáállás és a szüntelen kísérletezés az írói munkában.

A vitában felszólaló *Kardos Pál* véleménye szerint íróink jobban bízhatnak az olvasók intelligenciájában. Sok esetben a mű kárára van a tételszerű bizonyítás. *Szabolcsi Miklós* hangsúlyozta, hogy a valóság megközelítése ma, amikor egyes osztályok két létrafokot is ugrottak, sokkal nehezebb, mint valaha. *Koczás Sándor* a kritikai munka gyengességéről beszélt: az elemzés módszerei korántsem egységesek, s az tapasztalható, hogy a kritika lemarad irodalmunk lendülete és fejlődése mögött.

A vitában több hasznos javaslat is elhangzott, így például *Margócsy József* hiányolta, hogy a tanárok számára nincsenek a jelentősebb írókat és irányzatokat bemutató portrék.

A felszólaló vidéki írók kiadási gondjairól, országos publikálási lehetőségeikről beszélt.

A vándorgyűlés kétnapos ülésorozata összegezésénél elmondhatjuk, hogy a nyílt vita, az egészséges vitatkozó szellem nagyban hozzásegítette irodalomtörténészeinket a felvetődött problémák tisztázásához.

Helyreigazítás

Lapunk 1959. évi 3—4. számának 362. oldalán az „*Így hát nemcsak bibált . . .*” kezdetű mondat helyesen így hangzik: „*Így hát nemcsak bibált Kerényivel, de még a bor nevét is versbe írta Petőfi*”.

*

A 373. oldalon, az utolsó bekezdésben: „*Mintegy hatvan munkatársa van januártól júniusig az Életképeknek*” helyett „*Mintegy hatvan munkatársa van júliustól decemberig az Életképeknek*” a helyes szöveg.